

RAČUNOVODSTVO®
financije

doc. dr. sc. MIRJANA HLADIKA
HRVOJE MATOVINA, dipl. oec.
izv. prof. dr. sc. HRVOJE PERČEVIĆ

RAČUNOVODSTVO FINANCIJSKIH INSTRUMENATA

Zagreb, 2017.

**HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA
I FINANCIJSKIH DJELATNIKA**
Zagreb, Jakova Gotovca 1/II

Za izdavača:

mr. sc. Bogomil Cota

Predsjednik Izdavačkog savjeta:

prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević

Recenzenti:

prof. dr. sc. Danimir Gulin

prof. dr. sc. Boris Tušek

doc. dr. sc. Josipa Grbavac

Redaktorica:

doc. dr. sc. Mirjana Hladika

Korektor:

Damir Maligec

Slika naslovnice:

Zoran Skorić

Grafička priprema i tisak:

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb

ISBN 978-953-277-115-2

CIP zapis je dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000973355.

KRATKI SADRŽAJ

PREDGOVOR	xv
POGLAVLJE 1.	
1. POJAM I VRSTE FINACIJSKIH INSTRUMENATA	3
1.1. <i>POJAM I ZNAČAJ FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	3
1.2. <i>VRSTE FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	11
POGLAVLJE 2.	
2. RAČUNOVODSTVENI OKVIR FINACIJSKIH INSTRUMENATA	19
2.1. <i>PREZENTIRANJE FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	20
2.2. <i>PRIZNAVANJE FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	24
2.3. <i>MJERENJE I KLASIFIKACIJA FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	33
2.4. <i>MJERENJE FER VRIJEDNOSTI EKONOMSKIH KATEGORIJA</i>	60
POGLAVLJE 3.	
3. RAČUNOVODSTVO OSNOVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENATA	91
3.1. <i>RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINACIJSKE IMOVINE</i>	93
3.2. <i>POREZNI TRETMAN FINACIJSKE IMOVINE</i>	139
3.3. <i>RAČUNOVODSTVENI TRETMAN VLASNIČKIH INSTRUMENATA</i>	151
3.4. <i>RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINACIJSKIH OBVEZA</i>	200
3.5. <i>REKLASIFIKACIJA FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	237
3.6. <i>SPECIFIČNOSTI RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA FINACIJSKIH INSTRUMENATA U BANKAMA</i>	250
3.7. <i>RAČUNOVODSTVO PREDSTEČAJNIH NAGODBI</i>	277
POGLAVLJE 4.	
4. RAČUNOVODSTVO DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENATA ...	291
4.1. <i>POJAM, VRSTE I OBILJEŽJA DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	291
4.2. <i>RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENATA</i>	329

POGLAVLJE 5.

5. RAČUNOVODSTVO ZAŠTITE	357
5.1. RIZICI I RISK MANAGEMENT	357
5.2. POJAM I SVRHA RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE	365
5.3. IMPLEMENTACIJA (DIZAJNIRANJE) RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE ...	367
5.4. VRSTE RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE.....	378
5.5. PRIMJENA I UČINKOVITOST RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE.....	413

POGLAVLJE 6.

6. PROMJENE U RAČUNOVODSTVU FINANCIJSKIH INSTRUMENATA PRIMJENOM MSFI-JA 9 FINANCIJSKI INSTRUMENTI.....	435
6.1. RAZLOZI PROMJENE AKTUALNOG RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA	435
6.2. KLASIFIKACIJA I MJERENJE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA.....	441
6.3. MODEL OČEKIVANOG GUBITKA KAO TEMELJ ZA PROCJENU KREDITNIH GUBITAKA I PROVOĐENJA TESTA UMANJENJA VRIJEDNOSTI FINANCIJSKIH INSTRUMENATA	465
6.4. PROMJENE U RAČUNOVODSTVU ZAŠTITE.....	477
POPIS LITERATURE.....	517
POPIS SLIKA	527
POPIS TABLICA.....	529

SADRŽAJ

PREDGOVOR	xv
POGLAVLJE 1.	
1. POJAM I VRSTE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević).....	3
1.1. <i>POJAM I ZNAČAJ FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević) ..</i>	3
1.1.1. DEFINICIJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA PREMA STANDARDIMA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	6
1.1.2. DEFINICIJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA PREMA ZAKONU O TRŽIŠTU KAPITALA	10
1.2. <i>VRSTE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević) .....</i>	11
POGLAVLJE 2.	
2. RAČUNOVODSTVENI OKVIR FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Mirjana Hladika, Hrvoje Perčević)	19
2.1. <i>PREZENTIRANJE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević) ..</i>	20
2.2. <i>PRIZNAVANJE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević).....</i>	24
2.2.1. POČETNO PRIZNAVANJE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA....	24
2.2.2. PRESTANAK PRIZNAVANJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA	26
2.2.2.1. Prestanak priznavanja financijske imovine	26
2.2.2.1.1. <i>Uvjeti za prestanak priznavanja financijske imovine .....</i>	26
2.2.2.1.2. <i>Evidentiranje prestanka priznavanja financijske imovine .....</i>	30
2.2.2.2. Prestanak priznavanja financijske obveze	31
2.3. <i>MJERENJE I KLASIFIKACIJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević) .....</i>	33
2.3.1. KLASIFIKACIJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA	34
2.3.1.1. Financijska imovina i financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	35
2.3.1.2. Ulaganja koja se drže do dospijeca	37
2.3.1.3. Zajmovi i potraživanja	41
2.3.1.4. Financijska imovina raspoloživa za prodaju	41
2.3.1.5. Financijske obveze po amortiziranom trošku.....	42

2.3.2. MJERENJE FINANCIJSKE IMOVINE	42
2.3.2.1. Početno mjerenje financijske imovine	43
2.3.2.2. Naknadno mjerenje financijske imovine	44
2.3.2.2.1. <i>Naknadno mjerenje financijske imovine</i> <i>po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak</i>	44
2.3.2.2.2. <i>Naknadno mjerenje ulaganja koja se drže</i> <i>do dospjeća</i>	46
2.3.2.2.3. <i>Naknadno mjerenje zajmova i potraživanja</i> ..	50
2.3.2.2.4. <i>Naknadno mjerenje financijske imovine</i> <i>raspoložive za prodaju</i>	50
2.3.2.2.5. <i>Naknadno mjerenje ulaganja u vlasničke</i> <i>instrumente čija se fer vrijednost ne može</i> <i>pouzdanost izmjeriti</i>	54
2.3.3. MJERENJE FINANCIJSKIH OBVEZA	54
2.3.3.1. Početno mjerenje financijskih obveza	55
2.3.3.2. Naknadno mjerenje financijskih obveza	56
2.3.3.2.1. <i>Naknadno mjerenje financijskih obveza</i> <i>po amortiziranom trošku</i>	56
2.3.3.2.2. <i>Naknadno mjerenje financijskih obveza</i> <i>po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak</i>	58
2.3.4. MJERENJE SLOŽENIH FINANCIJSKIH INSTRUMENATA.....	59
2.4. MJERENJE FER VRIJEDNOSTI EKONOMSKIH KATEGORIJA (<i>Mirjana Hladika</i>)	60
2.4.1. OSNOVE MJERENJA EKONOMSKIH KATEGORIJA U FINANCIJSKIM IZVJEŠTAJIMA.....	60
2.4.2. FER VRIJEDNOST I FINANCIJSKA KRIZA	64
2.4.3. OKVIR ZA MJERENJE FER VRIJEDNOSTI	69
2.4.3.1. Fer vrijednost pri početnom priznavanju	72
2.4.3.2. Tehnike vrednovanja fer vrijednosti	72
2.4.3.3. Ulazni podaci za tehnike vrednovanja	75
2.4.3.4. Hijerarhija fer vrijednosti	76
2.4.3.5. Objavljivanje informacija o mjerama fer vrijednosti	79
2.4.3.6. Kontrola pouzdanosti procjene fer vrijednosti	80
2.4.4. MJERENJE FER VRIJEDNOSTI FINANCIJSKIH INSTRUMENATA	81
2.4.4.1. Fer vrijednost financijskih instrumenata pri početnom priznavanju	83
2.4.4.2. Određivanje fer vrijednosti financijskih instrumenata u uvjetima postojanja aktivnog tržišta	83

2.4.4.3. Određivanje fer vrijednosti financijskih instrumenata u uvjetima kada ne postoji aktivno tržište	84
POGLAVLJE 3.	
3. RAČUNOVODSTVO OSNOVNIH FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Mirjana Hladika, Hrvoje Matovina, Hrvoje Perčević).....	91
3.1. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKE IMOVINE (Hrvoje Perčević)	93
3.1.1. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ULAGANJA U VLASNIČKE INSTRUMENTE	97
3.1.1.1. Ulaganja u vlasničke instrumente klasificirane u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak.....	100
3.1.1.1.1. Kriteriji klasifikacije ulaganja u vlasničke instrumente u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	100
3.1.1.1.2. Računovodstveni tretman ulaganja u vlasničke instrumente klasificirane u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak.....	101
3.1.1.2. Ulaganja u vlasničke instrumente klasificirane u kategoriju financijske imovine raspoložive za prodaju	109
3.1.1.2.1. Početno i naknadno mjerenje ulaganja u vlasničke instrumente klasificirane u kategoriju financijske imovine raspoložive za prodaju.....	109
3.1.1.2.2. Test umanjenja ulaganja u vlasničke instrumente	115
3.1.2. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ULAGANJA U DUŽNIČKE INSTRUMENTE	118
3.1.2.1. Ulaganja u dužničke instrumente klasificirane u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak.....	119
3.1.2.1.1. Kriteriji klasifikacije ulaganja u obveznice....	119
3.1.2.1.2. Računovodstveni tretman ulaganja u obveznice klasificirane u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	121
3.1.2.2. Ulaganja u obveznice klasificirane u kategoriju financijske imovine raspoložive za prodaju.....	126

3.1.2.3. Ulaganja u obveznice klasificirane u kategoriju ulaganja koja se drže do dospelja	130
3.1.3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ZAJMOVA I POTRAŽIVANJA...	136
3.2. <i>POREZNI TRETMAN FINANCIJSKE IMOVINE (Hrvoje Perčević)</i>	139
3.2.1. POREZNI TRETMAN NAKNADNOG MJERENJA FINANCIJSKE IMOVINE PO FER VRIJEDNOSTI KROZ DOBIT ILI GUBITAK ...	140
3.2.2. POREZNI TRETMAN NAKNADNOG MJERENJA ULAGANJA KOJA SE DRŽE DO DOSPIJEĆA TE ZAJMOVA I POTRAŽIVANJA	143
3.2.3. POREZNI TRETMAN NAKNADNOG MJERENJA FINANCIJSKE IMOVINE RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU	147
3.3. <i>RAČUNOVODSTVENI TRETMAN VLASNIČKIH INSTRUMENATA (Mirjana Hladika)</i>	151
3.3.1. POJAM I OBILJEŽJA DIONIČKOG DRUŠTVA	152
3.3.2. DIONICE KAO INSTRUMENT FINANCIRANJA DIONIČKIH DRUŠTAVA	156
3.3.3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN IZDAVANJA VLASNIČKIH INSTRUMENATA	160
3.3.4. VLASTITE ILI TREZORSKE DIONICE.....	172
3.3.4.1. Pojam i razlozi stjecanja vlastitih dionica	172
3.3.4.2. Računovodstveni tretman transakcija s vlastitim dionicama	175
3.3.5. RASPOREĐIVANJE DOBITI I POKRIĆE GUBITKA	187
3.3.6. IZGLASAVANJE I DISTRIBUCIJA DIVIDENDI	190
3.4. <i>RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKIH OBVEZA (Mirjana Hladika)</i>	200
3.4.1. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DUŽNIČKIH INSTRUMENATA	200
3.4.1.1. Pojam i obilježja obveznica	201
3.4.1.2. Vrste obveznica	203
3.4.1.3. Vrijednost obveznica	207
3.4.1.3.1. <i>Nominalna vrijednost obveznica</i>	207
3.4.1.3.2. <i>Tržišna vrijednost obveznica</i>	207
3.4.1.4. Računovodstveni tretman izdavanja obveznica	211
3.4.1.5. Računovodstveni tretman amortizacije izdanih obveznica	217
3.4.1.6. Računovodstveni tretman opoziva i otkupa obveznica	231
3.4.2. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN PRIMLJENIH KREDITA	234
3.5. <i>REKLASIFIKACIJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Mirjana Hladika)</i>	237
3.5.1. UVJETI ZA REKLASIFIKACIJU FINANCIJSKE IMOVINE.....	238

3.5.1.1. Reklasifikacija financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	238
3.5.1.2. Reklasifikacija ulaganja koja se drže do dospijeca	242
3.5.1.3. Reklasifikacija zajmova i potraživanja	245
3.5.1.4. Reklasifikacija financijske imovine raspoložive za prodaju	245
3.5.2. OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA VEZANO UZ REKLASIFIKACIJU FINACIJSKE IMOVINE	247
3.5.3. REKLASIFIKACIJA FINACIJSKIH OBVEZA.....	249
3.6. SPECIFIČNOSTI RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA FINACIJSKIH INSTRUMENTATA U BANKAMA (Hrvoje Matovina)	250
3.6.1. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DANIH KREDITA	250
3.6.2. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DANIH SINDICIRANIH KREDITA U POSLOVNIM KNJIGAMA BANKE AGENTA	257
3.6.3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN OTKUPA POTRAŽIVANJA – FAKTORING I FORFAJTING	261
3.6.4. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DANIH I PRIMLJENIH MEĐUBANKARSKIH DEPOZITA	264
3.6.5. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DANIH I PRIMLJENIH REPO KREDITA.....	268
3.6.6. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN PRODAJE DANIH PRIHODUJUĆIH I NEPRIHODUJUĆIH KREDITA.....	271
3.7. RAČUNOVODSTVO PREDSTEČAJNIH NAGODBI (Hrvoje Matovina) ...	277
3.7.1. UNOS VJEROVNIČKIH POTRAŽIVANJA U KAPITAL DUŽNIKA	277
3.7.2. ZAMJENA VJEROVNIČKIH POTRAŽIVANJA MATERIJALNOM IMOVINOM U VLASNIŠTVU DUŽNIKA	282
3.8. UVOD U RAČUNOVODSTVO SLOŽENIH FINACIJSKIH INSTRUMENTATA (Hrvoje Perčević)	284

POGLAVLJE 4.

4. RAČUNOVODSTVO DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENTATA (Hrvoje Matovina)	291
4.1. POJAM, VRSTE I OBILJEŽJA DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENTATA (Hrvoje Matovina)	291
4.1.1. POJAM DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENTATA	291
4.1.2. VRSTE DERIVATIVNIH FINACIJSKIH INSTRUMENTATA.....	293
4.1.2.1. Forward ugovori	296
4.1.2.1.1. Valutni ili FX Forward	296
4.1.2.1.2. Robni ili Commodity Forward	297
4.1.2.1.3. Forward Rate Agreement	297
4.1.2.2. Swap ugovori	300

4.1.2.2.1. Kamatni swap	301
4.1.2.2.2. Valutni ili FX swap.....	306
4.1.2.2.3. Robni ili Commodity Swap	306
4.1.2.3. Opcije ili opcijski ugovori	308
4.1.2.3.1. Opcije prema pravu kojeg daju kupcu opcijskog ugovora.....	309
4.1.2.3.2. Opcije prema vremenskom periodu unutar kojeg se može izvršiti opcijski ugovor	310
4.1.2.3.3. Opcije prema predmetu opcijskog ugovora	311
4.1.2.3.4. Opcije prema mjestu na kojem se trguje opcijskim ugovorima.....	311
4.1.2.3.5. Opcije prema vrijednosti opcije s obzirom na odnos trenutne tržišne cijene podloge i izvršne cijene	312
4.1.2.3.6. Opcije prema složenosti opcijskog ugovora...	321
4.1.2.3.7. Opcije prema načinu izvršenja opcijskog ugovora	326
4.1.2.4. Futures ugovori.....	327
4.2. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN DERIVATIVNIH FINANCIJSKIH INSTRUMENTATA (Hrvoje Matovina).....	329
4.2.1. DERIVATIVNI FINANCIJSKI INSTRUMENTI NAMIJENJENI TRGOVANJU	331
4.2.2. DERIVATIVNI FINANCIJSKI INSTRUMENTI KOJI SE KORISTE KAO INSTRUMENTI ZAŠTITE.....	353
POGLAVLJE 5.	
5. RAČUNOVODSTVO ZAŠTITE (Hrvoje Matovina, Hrvoje Perčević).....	357
5.1. RIZICI I RISK MANAGEMENT (Hrvoje Perčević).....	357
5.1.1. POJAM I VRSTE RIZIKA	357
5.1.1.1. Pojam i mjerenje rizika	357
5.1.1.2. Vrste rizika	359
5.1.2. RISK MANAGEMENT	361
5.1.2.1. Pojam, uloga i značaj procesa upravljanja rizicima ...	361
5.1.2.2. Faze procesa upravljanja rizicima	363
5.2. POJAM I SVRHA RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE (Hrvoje Perčević).....	365
5.3. IMPLEMENTACIJA (DIZAJNIRANJE) RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE (Hrvoje Perčević).....	367
5.3.1. ODREĐIVANJE ZAŠTIĆENE STAVKE	368
5.3.1.1. Određivanje financijskih stavki kao zaštićenih stavki.....	371

5.3.1.2. Određivanje nefinancijskih stavki kao zaštićenih stavki	371
5.3.1.3. Određivanje grupe stavki kao zaštićenih stavki	372
5.3.2. ODREĐIVANJE INSTRUMENTA ZAŠTITE.....	372
5.3.3. KRITERIJI I UVJETI RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE	374
5.3.4. UČINKOVITOST ZAŠTITE	376
5.4. VRSTE RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE (Hrvoje Perčević)	378
5.4.1. ZAŠTITA FER VRIJEDNOSTI	379
5.4.1.1. Definicija zaštite fer vrijednosti	379
5.4.1.2. Računovodstveni tretman zaštite fer vrijednosti	381
5.4.1.3. Prestanak primjene računovodstva zaštite fer vrijednosti	384
5.4.1.4. Ilustracija primjene računovodstva zaštite fer vrijednosti	385
5.4.2. ZAŠTITA NOVČANOG TOKA	389
5.4.2.1. Definicija zaštite novčanog toka	389
5.4.2.2. Računovodstveni tretman zaštite novčanog toka	391
5.4.2.3. Prestanak primjene računovodstva zaštite novčanog toka	395
5.4.2.4. Ilustracija primjene računovodstva zaštite novčanog toka	397
5.4.3. ZAŠTITA NETO ULAGANJA U INOZEMNO POSLOVANJE	403
5.4.3.1. Definicija zaštite neto ulaganja u inozemno poslovanje	403
5.4.3.2. Računovodstveni tretman zaštite neto ulaganja u inozemno poslovanje	406
5.4.3.3. Prestanak primjene računovodstva zaštite neto ulaganja u inozemno poslovanje	408
5.4.3.4. Ilustracija primjene zaštite neto ulaganja u inozemno poslovanje	408
5.5. PRIMJENA I UČINKOVITOST RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE (Hrvoje Matovina)	413
5.5.1. PRIMJENA RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE	413
5.5.1.1. Primjena računovodstva zaštite fer vrijednosti	415
5.5.1.2. Primjena računovodstva zaštite novčanog toka	421
5.5.2. UČINKOVITOST RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE.....	427
5.5.2.1. Opći zahtjevi MRS-a 39 Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje	427
5.5.2.2. Metode za izračun učinkovitosti zaštite	428
5.5.2.2.1. <i>Metoda usporedbe ključnih uvjeta</i>	429
5.5.2.2.2. <i>Dollar offset metoda</i>	430
5.5.2.2.3. <i>Metoda regresijske analize</i>	431

POGLAVLJE 6.

6. PROMJENE U RAČUNOVODSTVU FINANCIJSKIH INSTRUMENATA
PRIMJENOM MSFI-JA 9 FINANCIJSKI INSTRUMENTI

(Mirjana Hladika, Hrvoje Matovina, Hrvoje Perčević)	435
6.1. RAZLOZI PROMJENE AKTUALNOG RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Perčević)	435
6.2. KLASIFIKACIJA I MJERENJE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Mirjana Hladika).....	441
6.2.1. KLASIFIKACIJA FINANCIJSKIH INSTRUMENATA	441
6.2.1.1. Klasifikacija financijske imovine	442
6.2.1.2. Klasifikacija financijskih obveza	443
6.2.2. MODEL ZA KLASIFIKACIJU I MJERENJE FINANCIJSKE IMOVINE.....	445
6.2.2.1. Poslovni model za upravljanje financijskom imovinom	445
6.2.2.1.1. Poslovni model čiji je cilj držanje financijske imovine radi prikupljanja ugovornih novčanih tokova	447
6.2.2.1.2. Poslovni model čiji je cilj držanje financijske imovine radi prikupljanja ugovornih novčanih tokova i prodaje financijske imovine	448
6.2.2.1.3. Ostali poslovni modeli.....	448
6.2.2.2. Karakteristike ugovornih novčanih tokova	449
6.2.3. KRITERIJI ZA KLASIFIKACIJU FINANCIJSKE IMOVINE.....	450
6.2.4. MJERENJE FINANCIJSKIH INSTRUMENATA.....	454
6.2.4.1. Početno mjerenje financijskih instrumenata	454
6.2.4.2. Naknadno mjerenje financijskih instrumenata	454
6.2.4.3. Učinci naknadnog mjerenja financijskih instrumenata	456
6.2.5. REKLASIFIKACIJA FINANCIJSKE IMOVINE.....	462
6.3. MODEL OČEKIVANOG GUBITKA KAO TEMELJ ZA PROCJENU KREDITNIH GUBITAKA I PROVOĐENJA TESTA UMANJENJA VRIJEDNOSTI FINANCIJSKIH INSTRUMENATA (Hrvoje Matovina) ...	465
6.3.1. OČEKIVANI GUBITAK	465
6.3.1.1. Vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza	466
6.3.1.2. Izloženost u trenutku nastanka statusa neispunjavanja obveza	467
6.3.1.3. Gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza	468
6.3.2. PRIZNAVANJE KREDITNIH GUBITAKA	468

6.3.2.1. Očekivani kreditni gubici u dvanaestomjesečnom razdoblju	468
6.3.2.2. Očekivani kreditni gubici tijekom vijeka trajanja instrumenta	469
6.3.3. TRI STADIJA U PROCJENI OČEKIVANIH KREDITNIH GUBITAKA I RAČUNOVODSTVENO PRIZNAVANJE OČEKIVANIH KREDITNIH GUBITAKA U POJEDINOM STADIJU	469
6.3.4. MJERENJE OČEKIVANIH KREDITNIH GUBITAKA	474
6.3.5. INFORMACIJE TEMELJEM KOJIH SE PROCJENJUJU OČEKIVANI KREDITNI GUBICI	475
6.4. PROMJENE U RAČUNOVODSTVU ZAŠTITE (Hrvoje Perčević)	477
6.4.1. RAZLOZI ZA PROMJENOM RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE	477
6.4.2. KLJUČNE PROMJENE U RAČUNOVODSTVU ZAŠTITE	478
6.4.3. STRATEGIJA I CILJEVI UPRAVLJANJA RIZICIMA	482
6.4.4. ZAŠTIĆENE STAVKE	483
6.4.5. INSTRUMENTI ZAŠTITE	487
6.4.6. KRITERIJI PRIMJENE RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE.....	489
6.4.6.1. Određivanje odnosa zaštite i uvjeti primjene računovodstva zaštite	489
6.4.6.2. Ekonomski odnos između zaštićene stavke i instrumenta zaštite	491
6.4.6.3. Učinak kreditnog rizika	493
6.4.6.3.1. Kreditni rizik instrumenta zaštite	494
6.4.6.3.2. Kreditni rizik zaštićene stavke	494
6.4.6.4. Postavljanje omjera zaštite	495
6.4.6.5. Učestalost i metode procjene ispunjavanja zahtjeva učinkovitosti zaštite	496
6.4.6.5.1. Učestalost procjene	496
6.4.6.5.2. Postupak procjene učinkovitosti zaštite	496
6.4.6.5.3. Metode procjene ispunjavanja zahtjeva učinkovitosti zaštite	498
6.4.6.5.4. Mjerenje neučinkovitosti zaštite	499
6.4.6.6. Ponovno uravnoteženje odnosa zaštite i promjena omjera zaštite	500
6.4.6.7. Prestanak primjene računovodstva zaštite	501
6.4.7. VRSTE ODNOSA ZAŠTITE	502
6.4.7.1. Zaštita fer vrijednosti	503
6.4.7.2. Zaštita novčanog toka	504
6.4.7.3. Zaštita neto ulaganja u inozemno poslovanje	505
6.4.8. ZAŠTITA GRUPE STAVKI	506
6.4.8.1. Određivanje grupe stavki kao zaštićene stavke	506
6.4.8.2. Zaštita komponente grupe	507

6.4.8.3. Zaštita novčanog toka neto pozicije	508
6.4.8.4. Nulta neto pozicija.....	511
6.4.8.5. Prezentiranje informacija kod zaštite grupe stavki ...	512
<i>6.4.8.5.1. Prezentiranje kod zaštite novčanog toka .....</i>	512
<i>6.4.8.5.2. Prezentiranje kod zaštite fer vrijednosti.....</i>	513
6.4.9. OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA O PRIMJENI RAČUNOVODSTVA ZAŠTITE.....	514
6.4.9.1. Informacije o strategiji upravljanja rizicima	514
6.4.9.2. Informacije o iznosu, vremenu nastanka i nesigurnosti budućih novčanih tokova	515
6.4.9.3. Informacije o učinku računovodstva zaštite na financijski položaj i uspješnost.....	516
POPIS LITERATURE.....	517
POPIS SLIKA	527
POPIS TABLICA	529

PREDGOVOR

SVRHA I KORISNICI KNJIGE

Problematika priznavanja i mjerenja odnosno računovodstvenog tretmana financijskih instrumenata jedno je od najintragantnijih pitanja u suvremenoj računovodstvenoj teoriji i praksi koja podjednako zaokuplja računovodstvene „teoretičare“ i računovodstvene „praktičare“. Naime, dugo nije postojao konsenzus između računovođa u pogledu priznavanja i mjerenja financijskih instrumenata te računovodstvenog evidentiranja promjena vrijednosti financijskih instrumenata između dva izvještajna datuma. Upravo taj izostanak jedinstvenog konsenzusa između računovođa osnovni je razlog što se MRS 39 Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje (MRS 39) razvijao gotovo deset godina te konačno počeo s primjenom 1. siječnja 2003. godine. Osnovni „kamen spoticanja“ između računovođa u pogledu priznavanja i mjerenja financijskih instrumenata odnosi se na naknadno mjerenje financijskih instrumenata. Jedan dio računovođa smatrao je da se u suvremenim uvjetima razvijenog globalnog financijskog tržišta financijski instrumenti trebaju mjeriti primjenom koncepta fer vrijednosti (kod početnog i naknadnog mjerenja) pri čemu je primjereno promjene fer vrijednosti priznavati kroz dobit ili gubitak. Drugi dio računovođa koji je sklon primjeni koncepta troška (odnosno konzervativnom računovodstvu) nika-ko nije mogao prihvatiti primjenu koncepta fer vrijednosti kod naknadnog mjerenja financijskih instrumenata te, posebice, priznavanje nerealiziranih dobitaka od povećanja fer vrijednosti u dobit ili gubitak. „Sukob“ između pristaša koncepta fer vrijednosti i pristaša koncepta troška nije završio izdavanjem MRS-a 39, već se taj sukob i dalje nastavio. U MRS-u 39 koncept fer vrijednosti prihvaćen je kao model naknadnog mjerenja određenih kategorija financijskih instrumenata predstavljajući na taj način svojevrsnu „pobjedu“ pristaša koncepta fer vrijednosti. Koncept fer vrijednosti kao model naknadnog mjerenja financijskih instrumenata doveden je u pitanje tijekom globalne financijske krize 2008. godine kad su „računovodstveni konzervativci“ smatrali da je i koncept fer vrijednosti jedan od uzročnika financijske krize tražeći njegovu suspenziju i povratak na koncept troška. Međutim, taj se povratak nije dogodio, već je koncept fer vrijednosti „preživio“ globalnu financijsku krizu, ali je doživio određenu modifikaciju odnosno konkretizaciju budući da je razvijen posebni standard – MSFI 13 Mjerenje fer vrijednosti. Ovim su standardom na jedinstveni način definirani pristupi i metode te pouzdanost procjene fer vrijednosti za sve elemente financijskih izvještaja. Globalna financijska kriza ipak je imala utjecaj na računovodstveni tretman financijskih instrumenata te su određene slabosti i nedostaci

u postojećem računovodstvenom tretmanu financijskih instrumenata iz MRS-a 39 postali predmetom razmatranja i poboljšanja, što je u konačnici rezultiralo razvojem novog računovodstvenog standarda za financijske instrumente – MSFI-ja 9 Financijski instrumenti (MSFI 9).

Temeljna svrha ove knjige je sistematizacija postojećih znanstvenih, ali i stručnih spoznaja vezanih za priznavanje i mjerenje financijskih instrumenata s posebnim naglaskom na ulogu, značaj i primjenu računovodstva zaštite kao posebnog načina priznavanja i mjerenja financijskih instrumenata koji su definirani kao zaštićene stavke odnosno kao instrumenti zaštite. S obzirom da je ova knjiga pisana u vrijeme kad je aktualni standard za računovodstveni tretman financijskih instrumenata bio MRS 39, u njoj je detaljno razrađen model računovodstvenog tretmana financijskih instrumenata sukladno MRS-u 39. Također, u knjizi su istaknute i analizirane promjene u modelu računovodstvenog tretmana financijskih instrumenata prema novom MSFI-ju 9. U ovoj knjizi autori su nastojali istaknuti, objasniti i analizirati računovodstvene, porezne i financijske učinke postojećeg modela računovodstvenog tretmana financijskih instrumenata iz MRS-a 39 i novog modela iz MSFI-ja 9. Budući da su u Republici Hrvatskoj u primjeni dva seta standarda financijskog izvještavanja – Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) i Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI), za obveznike primjene HSFI-ja u pogledu priznavanja i mjerenja financijskih instrumenata relevantan je HSFI 9 Financijska imovina (HSFI 9). Međutim, kako je HSFI 9 u najvećoj mjeri temeljen na MRS-u 39, autori u knjizi nisu posebno naglašavali primjenu HSFI-ja 9. Ako zahtjevi HSFI-ja 9 odstupaju od zahtjeva MRS-a 39, u knjizi je to posebno istaknuto.

Knjiga „Računovodstvo financijskih instrumenata“ istražuje, objašnjava i analizira model računovodstvenog tretmana financijskih instrumenata i model računovodstva zaštite postavljene u okviru MRS-a 39 te identificira njihove učinke na financijske izvještaje. U tom smislu ova knjiga ponajprije je namijenjena studentima diplomskih i poslijediplomskih studija Ekonomskih fakulteta i visokih poslovnih škola računovodstvenog i financijskog usmjerenja. Materija koja je obrađena i prezentirana u ovoj knjizi izučava se u okviru kolegija „Financijsko računovodstvo“ i „Računovodstvo financijskih institucija“ na sveučilišnom diplomskom i integriranom studiju „Poslovne ekonomije“, smjer „Računovodstvo i revizija“ Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te u okviru kolegija „Računovodstvo financijskih instrumenata“ na poslijediplomskom specijalističkom studiju „Financijsko izvještavanje, revizija i analiza“ Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Međutim, ova knjiga može biti korisna i studentima drugih ekonomskih fakulteta i visokih poslovnih škola koje u svojim nastavnim planovima i programima imaju kolegije računovodstvenog usmjerenja. Osim studentima, knjiga može biti korisna i polaznicima profesionalnih programa (računovodstva, interne i eksterne revizije) koji su prethodno savladali osnove računovodstva te poslovnim ljudima koji se direktno ili indirektno susreću s problematikom računovodstva financijskih instrumenata. Posebno se to odnosi na menadžere na svim razinama, analitičare, osobe zaposlene u računovodstvenoj i financijskoj

funkciji (riznici) u kreditnim i ostalim financijskim institucijama, ali i sve donositelje poslovnih odluka i korisnike računovodstvenih informacija izvan poduzeća.

Ova knjiga može poslužiti i kao literatura zainteresiranim osobama u praksi i kao pomagalo nastavnicima u nastavi. Na temelju knjige mogu se razumjeti računovodstveni, porezni i financijski učinci priznavanja i mjerenja financijskih instrumenata te uloga, svrha i učinci računovodstva zaštite. Također, nastavnicima ova knjiga može poslužiti za organizaciju nastave iz računovodstvenih kolegija u okviru kojih se izučava problematika računovodstva financijskih instrumenata.

SAŽETAK I SADRŽAJ KNJIGE

Knjiga je podijeljena u šest poglavlja i to: (1) Pojam i vrste financijskih instrumenata, (2) Računovodstveni okvir financijskih instrumenata, (3) Računovodstvo osnovnih financijskih instrumenata, (4) Računovodstvo derivativnih financijskih instrumenata, (5) Računovodstvo zaštite i (6) Promjene u računovodstvu financijskih instrumenata primjenom MSFI-ja 9 Financijski instrumenti.

Prvo poglavlje bavi se definiranjem pojma i temeljnih vrsta financijskih instrumenata prema aktualnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi iz područja poslovnih financija, prema standardima financijskog izvještavanja te prema aktualnom Zakonu o tržištu kapitala u Republici Hrvatskoj.

Drugo poglavlje odnosi se na računovodstveni okvir financijskih instrumenata koji se temelji na Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja. Prezentiranje, priznavanje, mjerenje i klasifikacija financijskih instrumenata pojašnjeni su u ovom dijelu knjige. Nadalje, u ovom poglavlju analizirana je problematika mjerenja fer vrijednosti ekonomskih kategorija s posebnim osvrtom na specifičnosti u određivanju fer vrijednosti financijskih instrumenata.

Računovodstvo osnovnih financijskih instrumenata sadržaj je trećeg poglavlja. U ovom dijelu knjige sistematizirani su i analizirani računovodstveni i porezni učinci ulaganja u vlasničke i dužničke financijske instrumente te je prikazan računovodstveni tretman vlasničkih instrumenata i financijskih obveza. Uvjeti za reklasifikaciju financijskih instrumenata i primjeri računovodstvenog tretmana reklasifikacije financijskih instrumenata dani su u ovom dijelu knjige. Također, posebno su istaknute specifičnosti računovodstvenog tretmana financijskih instrumenata u bankama, kao i računovodstvo predstečajnih nagodbi.

Četvrto poglavlje bavi se računovodstvom derivativnih financijskih instrumenata. U ovom poglavlju objašnjavaju se pojmovi, vrste i obilježja derivativnih financijskih instrumenata te se prikazuje računovodstveni tretman derivativnih financijskih instrumenata.

Peto poglavlje odnosi se na računovodstvo zaštite kao poseban oblik računovodstva financijskih instrumenata koji je temeljen na aktivnostima upravljanja rizicima odno-

sno zaštite od rizika. U ovom poglavlju objašnjeni su pojam, uloga i svrha računovodstva zaštite, značaj implementacije računovodstva zaštite, navedene su i objašnjene vrste računovodstva zaštite te je detaljno pojašnjen i analiziran model računovodstva zaštite iz MRS-a 39.

U šestom poglavlju istaknute su ključne promjene u računovodstvu financijskih instrumenata što ih donosi novi MSFI 9 koje se odnose na priznavanje i mjerenje te na klasifikaciju financijskih instrumenata, implementaciju modela očekivanog gubitka prilikom testiranja na umanjenje dužničkih financijskih instrumenata te promjene u modelu računovodstva zaštite.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se svima koji su svojim radom i idejama doprinijeli nastanku i objavljivanju ove knjige. Primarno se zahvaljujemo svim našim sveučilišnim nastavnicima od kojih smo stjecali znanja te usvajali kategorije i metode financijskog računovodstva. Posebnu zahvalnost izražavamo recenzentima prof. dr. sc. Danimiru Gulinu, prof. dr. sc. Borisu Tušku i doc. dr. sc. Josipi Grbavac na primjedbama i savjetima iznimno korisnima pri nastajanju ove knjige. Također, zahvalnost dugujemo izdavaču Hrvatskoj zajednici računovođa i financijskih djelatnika bez čije potpore bi objavljivanje ove knjige bilo otežano.

Nadamo se da će ova knjiga doprijeti do brojnih čitatelja i da će izdavanje ove knjige povećati kvalitetu studiranja te da će knjiga biti korisna za sveukupnu računovodstvenu profesiju i praksu. Primjedbe, komentari i savjeti svih korisnika knjige su dobrodošli i bit će prihvaćeni s uvažavanjem.

Autori